

TAYLAN ÖZBAY

EDEBİYATIMIZIN
USTALARININ
GÖZÜNDEN
ATATÜRK
VE
DEVİRİMİN YÖNÜ

"Bir düşünmüş gibi..."

telgrāfhane
yayınları

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	13
Başlarken... ..	21
“ACABA BİZİM GÖRDÜĞÜMÜZ FACİALAR, BİR ŞEYİN SATHI MIDIR?”	27
“Ne Güzel Bir Ölüm Fırsatı”	28
Yeni Hayatın ve Yeni Fikrin Işığını Parlatmak.....	30
Tahkiki Fecayi Heyeti.....	35
Millî Savaş Hikâyeleri	37
Yaban	38
Bir Tek Mustafa Kemal	41
Kendi Kendine Samimi Olmak	43
“ÇOCUKLAR! BİGÜN BU MEMLEKETE BİR ATATÜRK GELDİĞİNİ NE OLUR HATIRLAYIN!”	45
İşgalcinin Kamyonu	46
Düşmandır Düşüncelerimiz / Dosttur Ellerimiz.....	47
Cumhuriyet Olmasa... ..	50
Tek Gözüyle.....	52
Atatürk Ölmüş	53
Aziz Nesin’in Dünya Görüşü ve Atatürkçülüğe Bakışı.....	54
Siz Atatürkçü müsünüz?	59
Seni Biz Öldürdük	61
Atatürk’ü Aşamamak.....	64

Düşünmesini Öğrenmeliyiz	65
Ne Mutlu Benim Ezilmiş Kuşağıma Ki... ..	66

“MUSTAFA KEMAL İNSANOĞLUDUR.

TAM İNSANOĞLUDUR.”	68
“İşte Bunlar Namussuzlardır”	71
Sanatın, Halkın Sosyal Mücadelesine Desteği.....	73
“Beni Sevindiren de İşte Bu”	77
Düşünmek ve Yapmak.....	78
Mustafa Kemal’i Anlamak Lazımdır	80
Atatürk’ü Niçin Severiz?	82

“MEMLEKETE, DEVRİME, ATATÜRK’E GERÇEKTEN

SADIK KALMAK...”	83
Mustafa Kemal, Orhan Veli’nin Mezuniyet Sınavında	83
Apansız Ölümlerin Gölgesinde ‘Kuruculuk’	85
Orhan Veli’nin Siyasi Görüşü	86
“Laiklikten Faydalanarak Laikliğe Saldırmak”	90
Dini Yayınlar	95
“Zavallı Halk Partisi!”	96
“Utanmıyor muyuz?”	96

“ATATÜRKÇÜLÜĞÜ DÜŞ OLMAKTAN

KURTARMAK GEREK”	99
Artık Meydan Kötülerindir	100
İki Kısacık An	102
Atatürk Öksüzleri	104
Atatürk Diye Bir Büyük Adam Gerçekten Yaşadı mı?	106
Amaç, Fikirdir	108
Şimdi Yüreklilik	111
Hepimizin Mezar Taşında Böyle mi Yazılacak?.....	112

“BÜYÜK HAYIR”A, O KOCA “OLMAZ”A, MERHABA!	114
İşgal Altında Bir Halk	116
Kuvayı Milliyecilere ‘Mahlûk’ Diyen Bir Gazeteci: Ali Kemal	117
Balıkçı, Ali Kemal’in Yazılarına Sessiz Kalamıyor	119
İşgalde, Özgürlükte, Sopa Yiyen Hep Balıkçı.....	124
İstiklâl Mahkemesi ve Mavi Sürgün	125
Hümanizma-Aydınlanma-Laiklik-Tarih Bilinci.....	126
Atatürk’e Çekilen Telgraf	128
İyilik ve Güzellik Anıtları.....	129
“MEMLEKETTE GÖZÜ BAĞLI DOLAŞMA, UYANIK OL, AKILLI OL, YÜREKLİ OL!”	130
Mustafa Necati	134
Biz Çocukları Kurtarmak İçin Öğretmenlik Yapıyoruz	136
Gerçek Anlamda Dünyaya Geliş	140
Sınıf	142
Bize Atatürk’ü Öğretmişlerdi	144
“MUSTAFA KEMAL, ESİNİNİ, TÜRK HALKININ TARİHSEL HAKKINDAN ALIYORDU”	146
Kurtuluş Savaşı Ne İdi?	147
Mustafa Kemal’in Getirdiği Kolaylık.....	150
Atatürk Devriminin En Can Alıcı Yeri	151
Bir Tartışma: Aydemir-Anday	155
İleriye Süren Bir Güç	162
“KALABALIKLARIN, KARA KALABALIK HALİNDE KALMASININ SORUMLUSU TOPLUM DÜZENSİZLİKLERİDİR”	165
Kuvayı Milliye Geliyor!	166
Abdülkadir Kemali.....	168
Orhan Kemal’in, Atatürk’e ve Cumhuriyet’e bakışı	171

Bir Yazı	174
Siyasi Partilerimizde Doktrin İhtiyacı / Aydemir Balkan / Cumhuriyet	176
“Ülkemde İstismar Hadisesi Var...”	182
“İnsan sevdiklerinin refahını ister”	184
Asıl yurtseverlik.....	185
Doğruların Savaşını Sanatla Vermek.....	186
“HALKÇILIK İLKESİ, YOKSUL HALKIN İLKESİDİR...”	188
Bozkırlardan Geçerek.....	189
Korkma Yavrum, Cumhuriyet!.....	191
Ölümlü Bir Aydınlık	192
Bir Önemli Ayrım: Bağımsızlık Savaşı-Kurtuluş Savaşı.....	194
Atatürk’ün Öğretisi	201
Halk Yönetimi Hangi Halka Dayanıyor?	203
Mustafa Kemalçilikteki Toplumcu Öz.....	207
Öyle İse Biz Nereye Dönüyoruz?	212
Halk Denzinde Bir Balık	215
Bitirirken.....	217

Başlarken...

EN GÜZEL GÜNLERİN BİR ADIM SONRASI

Kurtuluş Savaşı, Mustafa Kemal Atatürk ve Cumhuriyet Devrimi üzerine nice çalışmalar yayımlandı. Bunların büyük çoğunluğu 1919-1938 aralığını esas alan çalışmalar. Karşıt -yahut kendi yorumumca; kötü niyetli- çalışmaları bir yana bırakırsak, devrimin kazanımlarını, getirilerini ortaya koymak üzere özellikle bu tarih aralığına yoğunlaşan çalışmalar bunlar. Haksız da değiller; 1919'da başlayan, 1923'te Cumhuriyet'le kimliğini pekiştiren, 1938'de Atatürk'ün ölümüne dek süren dönem, tarihimizin en aydınlık, onurlu, umutlu dönemi hiç şüphesiz. (Ancak bazen tarihin önemli anlarını anlatmak için, onların önüne ve arkasına bakmak çok daha fazla şey koyabilir ortaya. Bu noktayı çoğu zaman unutuyoruz...)

Özellikle 2000'lerden sonra Türkiye, Cumhuriyet Devrimi idealini rafa kaldırıp, piyasacı ve gerici bir yönetim altında, tarihin koridorunda gerisi geri adımlarken, -belki de bir savunuyu güdüsü olarak- Cumhuriyet Devrimi üzerine yoğunlaşan böylesi kitapların sayısında da bir hayli artış yaşandı.

Amacım bu kitaplara bir yenisini eklemek değil. Sıklıkla dikkatten kaçtığımı düşündüğüm bir dönüşüme mercek tutmak; 1938 sonrasına, 1940'lar-50'ler Türkiye'sinin dönüşümünün düşünsel ve duygusal izlerine vurgu yapmak. Devrim, doğal yönünden saptırılmadan tam önce hangi noktada, hangi bilinçteydik, yeniden anımsatabilmek...

Bunu yaparken de siyasileri, akademisyenleri, politik yazarları değil, ülkemizin yüz akı edebiyatçıları odağa almak; onların hayatlarına, düşüncelerine, ideallerine kulak vermek... İçine doğdukları ülkeyi ve o ülke için düşledikleri geleceği yansıtmak...

Tarihsel gelişim elbette doğrusal olmak zorunda değildir, ancak ilerici düşüncenin temel adımları bellidir: Önce özgür ve bağımsız olma, aydınlanma, bilinçlenme. Ardından toplumsal eşitsizlikleri giderme mücadelesi. İnsana yakışır bir toplum düzeni hayali.

Mustafa Kemal bu doğrultunun en güçlü ve ilk adımıdır; yol açıcısıdır. Kurtuluş mücadelesinin ardından kararlılıkla yolunda yürüyen Cumhuriyet Devrimi, yurdumuzun aydınlanma çağıdır. Esaret zincirleri kırılır, akılları tutsak eden ortaçağ tarihin çöplüğüne gönderilir; hem de asırlarca geri bırakılmış, yorgun bir toplumda olur bunlar... Bu yüzden Atatürk Devrimi, tarihin en büyük devrimlerinden biridir.

Devrimin önderi Mustafa Kemal bir hat çizer. Yürünecek yol, toplumcu bir yoldur. "Cumhuriyet, bilhassa kimsesizlerin kimsesi" olacaktır. O dönemi çocuk ya da genç yaşında yaşamış ve yüreğinde halkına karşı sevgi besleyen herkes benimser bu yolu. Yolun, Mustafa Kemal'in yürüdüğü kadarıyla sınırlı olmadığını bilir, aynı doğrultuda, ondan aldığı güçle yürümek, koşmak ister...

Esareti kıran, ortaçağı tarihin çöplüğüne gönderenlerin bir sonraki adımı toplumsal eşitsizlikleri gidermek üzerinedir. Bu yüzden Atatürk'ü ve devrimini gerçekten benimsemişlerin yönü sola-sosyalizme doğrudur.

Bizim hikâyemizde tam da bu noktada devrim doğrultumuz ile egemen güçlerin arzuları çatışır. 1940'lar yıkıcıdır. Ülkeyi savaşların, yıkımların uzağında tutabilenler, devrimin doğrultusunu unutulur yazık ki.

Hem kaynağa hem yöne sadık olanlar, devrim ilkelerine ve toplumcu ilerleyişe bağlı olanlarla, dünya düzeni içinde ülkeye biçilen role ve dümeni egemenlerin insafına terk etmeye razı olanların yolları ayrılır.

Geriyeye gidış, sondan başa doğrudur. Önce toplumsal eşitsizliklere karşı çıkanlara kesilir ceza; komünist damgası vurulur, hapsilere atılır, işkencelerden geçirilirler.

Karanlık mevzi kazandıkça, Cumhuriyet Devrimi ilkeleri koyulur bu kez hedefe, Atatürkçüler öldürölür, hapse atılır.

2000'lere vardığımızda, hedef artık doğrudan Mustafa Kemal'dir...

Onurlu bir devrimi kimliğinden koparmanın birinci yolu, tarihi bükmek hatta kırmaktır. Her şey yeni baştan kurgulanır. Topluma güncel şartlar dayatılırken, bellekler yeniden şekillendirilmek istenir. Bu şekillendirme, bir silip yeniden yükleme mantığıyla ilerlemez, buna kısa vadede kimsenin gücü yetmez. Ama güncel kutuplaşmalar, çatışmalar, dayatmalar üzerinden ve yorumlanmış yanlış bilgi bombardımanı altında, kişinin -en hafif deyimle- akli bulandırılmak istenir. Düşünsel köklerinden, yönünden koparılır.

Bugün, Kemalizmi ya da Atatürkçülüğü 1923-38 güzellemesi sanan, ülke sorunlarına dair tüm çözümleri orada bulabileceğini zanneden, yönü ve varılması gereken hedefi bu aralıkta belirlemiş Atatürkçüleri ya da Kemalistleri; Mustafa Kemal ve Cumhuriyet Devrimi'ni kendine düşman, kendi toplumsal etkisini yıkıcı-kırıcı bir olgu, hesaplaşılması gereken bir tarihi dönem olarak gören sosyalistleri gördükçe bunun başarıldığını düşünüyorum.

Bir yerden sonra aydınlanmacı-toplumcu siyasal hat geriletildi; yerine gelenler bize başka bir hikâye anlatıyor nicedir; dağınık, bölük pörçük, yönsüz... Tam istedikleri gibi bir hikâye...

2012 yılında yayımlanan “Atatürkçülüğün Kurtuluş Savaşı”nda Cumhuriyet Devrimi’nin toplumcu özünü ve başı sonu belli bir ideoloji yerine, temeli sağlam-yönü belli bir başlangıç noktası olduğunu anlatmaya çalışmışım. 2017’de yayımlanan “Uğur Mumcu, Kemalizm ve Sosyalizm”de ise bu doğrultunun en etkin, yetkin ve güçlü isimlerinden Uğur Mumcu özelinde konuyu derinleştirmeye gayret etmişim.

Bu kez aynı düşünsel hattın izini edebiyatımızın ustalarının yaşamlarında, düşüncelerinde, ideallerinde süreceğiz; hayatlarına bu çerçevede bakacağız, Mustafa Kemal’in, Kurtuluş Savaşı’nın, Cumhuriyet Devrimi’nin, onlar üzerindeki etkilerini, onlarda yarattığı duyguları inceleyeceğiz. Kimi zaman günlük olaylar ve anılar üzerinden, kimi zaman işin düşünsel yönüne biraz daha fazla eğilerek.

En güzel günlerin bir adım sonrasında neler yaşandı, bir büyük devrim nasıl sönlendirildi, bu ülkenin politikaya yakın ya da uzak ama benlik toprağına bir kez olsun Cumhuriyet suyu dökülmüş yazarları-şairleri tüm bu geriye gidişi, kaynaktan kopuşu, devrimin günbegün uzağına düşüşü hangi duygu ve düşüncelerle karşıladılar, kendi metinlerinde tanıklık edeceğiz...

Amacımız, bize unutturulmak istenen devrim doğrultumuzu bir parça daha görünür kılmak; bu ülkenin aydınlanmacı ve toplumcu çizgisinin bir ve bütün olduğunu anımsatmak; neoliberal-gerici tarih bize dayatılmazdan evvel Atatürk devriminden güç alanların sosyalizme; sosyalizme inananların Atatürk Devrimi’ne bakışlarını -bu kez farklı bir yolla- bizim büyük ustalarımızın yaşamlarından, düşüncelerinden dosdoğru ortaya koymaktır.

Öykülerinde insanın en yalın halini bize anlatan Sait Faik’in Atatürk’e “Tam insanoğludur” demesi boşuna değildir.

Babası Mustafa Kemal'e muhalefet etmiş Orhan Kemal'in Atatürk anıtı önünde nöbet tutmak istemesi boşuna değildir; ailesi Cumhuriyet'in kuruluşuna emek katmış Ceyhun Atuf Kansu'nun "şayet karma ekonomi, halkın sorunlarını çözmeye yetmezse bir Atatürkçü sosyalist bir tavır alabilir" demesi boşuna değildir...

Hepsi, "o günler"i yaşamıştır, anlamıştır. Devrimi de, devrimin yönünü de bilirler. Bu yüzden onların hayatını bu mantıkla tek tek incelemek de bize ezberimizin ve dayatılanın dışında bir bakış açısı sunar...

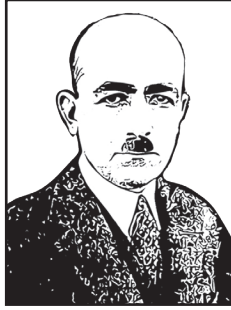
Bir not: Bu on isim, belirli bir düzen ya da planla değil tamamen benim tercihim olarak seçildi; itiraf etmek gerekirse benim en çok okuduğum, en çok sevdiğim yazarlarım-şairlerim onlar. Elbette bu liste çok daha uzatılabilirdi. Kuvâyi Milliye Destanı'nı yazan Nâzım Hikmet, Markopaşa'da Cumhuriyet'in başardıklarından bir bir vazgeçilmesine isyan eden Sabahattin Ali ya da kitapları ve yazılarıyla dönemi derinlemesine incelemiş Attilâ İlhan gibi büyük ustaların bu kitapta olmamasının sebebi ise onların görüşlerinin çok daha bilindir, o görüşlere ulaşmanın çok daha kolay olması, bir anlamda tekrardan kaçabilmek...

Son olarak; kitabın önsözünü kaleme almasının yanında, zaman ayırıp görüşlerini benimle paylaşan, önerilerde bulunan **Öner Yağcı**'ya, -kendileri belki bilmesede- bu kitabın yazılma düşüncesini bende oluşturan **Işık Kansu** ve **Ayla Akbal**'a; çalışmama büyük emek katan **Aydan Burcu Özdem**'e ve **Mehmet Coşkun**'a yürekten teşekkür ederim.

Umarım, anlatmak istediğimi anlatabilmiş; yitirmiş olduğumuzu bir parça olsun anımsatabilmişimdir...

Taylan Özbay
Ankara, Şubat 2020

“ACABA BİZİM GÖRDÜĞÜMÜZ FACIALAR, BİR ŞEYİN SATHI MIDIR?”

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

Ölümünden beş yıl önce, 1969’da yayımlanan “Gençlik ve Edebiyat Hatıraları”na yazdığı önsözde, “Arkamda bıraktığım uzak geçmişi hayalimde tekrar yaşarken, ‘zevk’ diyebileceğim bir şey duymamaktayım” der Yakup Kadri ve şöyle devam eder:

“Hatta, tam tersine, hayıflanmaya, yerinmeye ya da hayal kırıklığına benzer birtakım yürek sıkıntılarına kapılmaktayım. Çünkü o geçmişte birçok yanlış davranışlar, kaçırılmış fırsatlar, erişilmemiş amaçlar görmekteyim.”¹

---

1 Gençlik ve Edebiyat Hatıraları, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, İletişim Yayınları, 1990, s: 14

Kurtuluş Savaşı'nın canlı tanığı ve mücadelelerinden biri olan Yakup Kadri'ye yıllar sonra bunları söyleten nedir?

Bu sorunun yanıtı, bir devrimin de öyküsüdür aslında...

“Ne Güzel Bir Ölüm Fırsatı”

27 Mart 1889 tarihinde doğmuş olan Yakup Kadri'nin ilk öykü kitabı Bir Serencam, 1913'de yayımlanır. Aynı yıl, Peyam gazetesinde de yazmaya başlar.

1916'ya gelindiğinde yakalandığı tüberküloz hastalığı nedeniyle İsviçre'nin yolunu tutar. Tedavisi devam ederken, bir yandan kulağı ülkesindedir. Üç yıl kalır İsviçre'de Yakup Kadri. Üç yılın sonunda Cihan Harbi son bulur, Osmanlı dağılır, halkı esaretle yüzleşir, her şey değişmektedir.

Şöyle anlatır:

“Mondros Mütarekesi'ni takip eden ilk işgal ve istila felaketleri esnasında, üç yıldan beri tedavi görmekte olduğum İsviçre'den henüz dönmemiş bulunuyor ve bu felaketlerimize dair kara haberleri yüzde yüz Türk düşmanı bir Avrupa matbuatının yayınlarından duyup öğreniyordum: İsviçre'nin olsun, Fransa'nın olsun, İngiltere'nin olsun bütün gazeteleri başımıza gelenleri azımsıyor, Türk milletinin yeryüzünden kazınmasını, Türkiye'nin dünya haritasından silinmesini istiyordu.”²

Yunan ordusunun İzmir'i işgal ettiği günlerdir... Tarafsız olmasına rağmen, İtilaf Devletlerinin zaferini kutlayan bir Avrupa şehrinde, gözleri yaşlı, “yüreğinde bir derin uçurum, kafasında bir cehennem”le dolaşmaktadır Yakup Kadri.

---

2 Vatan Yolunda, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, İletişim Yayınları, 2017, s: 15

“İşte o şehrin bu cehennem atmosferi içinde, bir gün, yılgın ve çekingen dolaşırken, gözlerim, ansızın bir gazete satıcısının sergisinde, bir sürü gazete adı ve başlıkları arasında, iri harflerle dizilmiş şu satıra ilişiverdi: ‘Bir Türk generali İtilaf kuvvetlerine karşı yeniden harbe hazırlanıyor.’ Titreyerek gazeteyi aldım. Yürürken okuyorum: ‘Mustafa Kemal Paşa isminde bir Türk generali...’”³

Bütün ruh halinin o gazete haberiyle değiştiğini söyler. Artık bambaşka bir adamdır. Yüreğinde duyduğu acı, nihayet bir anlam kazanır. Kendi kendine fısıldar:

“‘Gideceğim’, diyordum; ‘onun bayrağı altına, onun bayrağı altına...’ diyordum...”⁴

Yıllar sonra, İsviçre’den İstanbul’a, oradan Ankara’ya uzanan yolculuğunu kaleme aldığı “Vatan Yolunda” adlı anı kitabına o gün, o anı yeniden anımsayarak ve aklından geçenleri yazarak başlayacaktır:

“Genç Anafartalar kahramanının, Sevres Muahedesi’ni kılıcının ucuyla yırtarak Anadolu yaylalarında mukaddes harbi açtığını duyduğum gün kendi kendime: ‘Ne güzel bir ölüm fırsatı!’ demiştim.”⁵

Mustafa Kemal’in Anadolu’da yeni bir direniş örgütleyeceğini haber alır almaz, yurduna dönmenin yollarını arar Yakup Kadri. Uzun uğraşlardan sonra soluğu İstanbul’da alır. İkdam gazetesinin sorumluluğunu üstlenir, gazeteyi Milli Mücadele çizgisine çeker, yazılarına başlar.

---

3 Vatan Yolunda, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, İletişim Yayınları, 2017, s: 15

4 Atatürk, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, İletişim Yayınları, 2004, s: 29

5 Vatan Yolunda, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, İletişim Yayınları, 2017, s: 15

İstanbul'a döndüğünde, İsviçre'den gelmesi nedeniyle bir akrabası sorar:

“Ne düşünüyorlar bizim için? Bize ne yapmak niyetindeler?”

“Onlar” der Yakup Kadri, “bizi parçalamak istiyorlar, Türkiye denince yaralı bir avın üstüne üşüşen köpekler gibi havlıyorlar. Fakat biz teslim olmayacağız. Hepsini kovalayacağız.”⁶

Yeni Hayatın ve Yeni Fikrin Işığını Parlatmak

Onun silahı, kalemidir.

Düşman işgalindeki bir başkentte kuşanır silahını. Çok uzaklarda, bozkırın ortasında yeşeren direnişe omuz verir tüm gücüyle.

Yakup Kadri'nin Kurtuluş Savaşı süresince kaleme aldığı yazıları tek tek incelendiğinde, ilk kez 1921'de Ankara'ya davet edilecek olmasına rağmen, daha en başından Mustafa Kemal'in aklından geçenleri hissettiği, aynı idealleri paylaştığı ve bu ideallerin gerçekleştirilmesi yolunda aynı kaygıları taşıdığı anlaşılır.

İkdam'da kaleme aldığı ve birçok bölümü işgal kuvvetleri tarafından sansürlen yazılarında hem bağımsızlık için ölmeyi göze almış bir halkın sesi yankılanır hem de Cumhuriyet Devrimi'nin erken ayak sesleri gelir dikkatli kulaklara.

Yazın hayatına edebiyatla başlamış, ancak Mustafa Kemal'in başlattığı mücadeleye kayıtsız kalmamış bir yurtsever olarak, Yakup Kadri'nin yazıları bir küçük tarih şerididir aslında. Biz burada ilginç bulduğumuz birkaç noktasına değineceğiz sadece. O birkaç nokta, Anadolu'nun kurtuluş ve

---

6 Vatan Yolunda, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, İletişim Yayınları, 2017, s: 39

Cumhuriyet'in kuruluş felsefesinden de izler taşır çünkü...

12 Kasım 1920 tarihli yazısında sorduğu soru kederli; kederli olduğu kadar da inançlıdır:

“Acaba bizim gördüğümüz facialar bir şeyin sathı mıdır? Acaba bütün bu bulanık suyun dalgaları altında gene bizim manevi hazinelerimiz mi saklı duruyor?”⁷

Kurtuluş Savaşı'nın temel inancı da bu soruda gizlidir aslında. Yaşanan faciaların sonunda bir derin soluk alınacak günlere varma umuduyla beslenir hep.

Ya varılmazsa?

Ya bu son savaş da kaybedilirse?

Yakup Kadri, 3 Nisan 1921'de bu soruyu yanıtlar adeta yazısında. Mantiği, özgürlük uğruna ülkesini en son kayasına dek savunup, orada ölmeyi göze almış Mustafa Kemal'in mantığıdır:

“Allah göstermesin, fakat günün birinde bir Yunan tebliği 'Eskişehir'i zapt ettik' dediği gün hakkın, adaletin, medeniyetin sesi ona soracaktır: 'Eskişehir'de ne işin var?' Ve bu soru karşısında Yunan'ın yaptığı iş, yüz kızartıcı bir hareket olacaktır.

İşte bunun için diyorum ki, eğer teçhizatlı, tertibatlı ve himayeli Yunan orduları, her türlü teçhizat ve yardımdan yoksun ve yıllarca savaştan yorgun Türk ordularını yenseler bile manevi zafer, şahadetin acı zaferi bizdedir, bizde kalacaktır ve yanmış Türk köylerinin kül yığınları ve tütmez olmaz bacaları ve sağlıklı sollu viraneler tarihimizin en şerefli sayfasını ebedileştiren şanlı anıtlar halinde mazlum

---

7 Ergenekon, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, İletişim Yayınları, 2010, s: 27

vatanın bağırlarında gururla ve övünçle yükselecektir.”⁸

Türk halkının, artık bir nefes almak umuduyla ve canı pahasına verdiği bu savaş kime karşıdır peki?

Mustafa Kemal, Meclis’te yaptığı konuşmasında, “Emperyalizme ve kapitalizme karşı mücadele ettiklerini” söyler. Hemen sonrasında İstanbul basını ayaklanır. Şimdi de komünizme mi yönelinmektedir? Yakup Kadri, 3 Aralık 1921 tarihli köşe yazısında, Mustafa Kemal’in sesine ses katar. İşgal sansürüne kırılmış olan bu yazıda istiklalin manasını sorar ve bu savaştaki tek düşmanımızı yazar Yakup Kadri:

“İstiklal... Fakat, Türk milleti için istiklalin manası nedir? İstiklalimiz deyince ne anlıyoruz? Bu, Türk hükümeti denilen siyasi ve tarihi cemiyetin Türklerin ekseriyeti teşkil ettiği bir saha dahilinde haricin müdahale ve tasallutlarından (saldırılarından) masun (korunmuş) bir halde kendi kanunları, kendi ananeleri içinde hükümet etmesinden mi ibarettir? Yoksa daha geniş bir bakımdan Türk milletinin gerek irfanca ve gerek iktisatça kayıtsız şartsız her türlü dış nüfuzlardan ve müdahalelerden azâde olarak kendi vasıtaları ile sosyal gelişmeye kavuşması mıdır? Hiç şüphesiz ki, istiklalin bu ikinci tarifi bizim için birincisinden daha ziyade ehemmiyetlidir. Zira, tehlikede olan şey, bizim yalnız idari istiklalimiz değil asıl milli istiklalimiz, iktisadi hürriyetimizdir.

(Birkaç satır sansür edilmiştir.)

Bütün istiklalini kaybetmiş milletlerin haline dikkatle bakılacak olursa görülür ki, onlarda eksik olan şey, kendi dilleriyle konuşan ve kendi kanunları dahilinde hükümet eden asri ve idari cemiyetler değildir.

---

8 Ergenekon, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, İletişim Yayınları, 2010, s: 57